

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARINA GÖRE KÜLTÜREL OKURYAZARLIK

CULTURAL LITERACY ACCORDING TO SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES

Tuğba KAFADAR¹

Selda ŞAN²

Başvuru Tarihi:01.05.2021

Yayına Kabul Tarihi: 30.07.2021

DOI: 10.21764/maeuefd.931005

(Araştırma Makalesi)

Özet: Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlık kavramına yönelik görüşlerini belirlemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır durum örneklemesine göre belirlenmiştir. Araştırma verileri görüşme yöntemi aracılığıyla elde edilmiş ve elde edilen veriler ise betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlık kavramını “*kendi kültürleri*” bağlamında tanımladıkları tespit edilmiştir. Kültürel okuryazar bireylerin özelliklerini bilgi olarak değil, değerler ve özellikle de beceriler üzerinden belirledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kültürel okuryazar bireylerin genel kültürlü, yenilikçi, okuyup araştıran ve eleştiren bireyler olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mutlaka kültürel okuryazar bir birey olması gerektiğini düşünen sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kendilerini yeterli düzeyde kültürel okuryazar bir birey görmedikleri sonucuna da ulaşılmıştır. Alanda kültürel okuryazarlık ile ilgili literatürdeki eksiklik nedeniyle benzer bir çalışmanın sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılması önerilmektedir. Öğretmen eğitimi kapsamında farklı branşlardan öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin de kültürel okuryazarlığa ilişkin görüşleri incelenebilir.

Abstract: The aim of this research is to determine the opinions of social studies teacher candidates about the concept of cultural literacy. The research was designed according to the qualitative research method. Participants of the study were determined using convenience sampling from purposeful sampling methods. The data of the research were obtained by interview method and analyzed by descriptive analysis. As a result of the research, it was determined that social studies teacher candidates defined the concept of cultural literacy in the context of their "own culture". It was concluded that they determined the characteristics of cultural literate individuals through values and especially skills rather than knowledge. According to them, cultural literate individuals should be general cultured, innovative, reading, researching and critical individuals. It was also concluded that social studies teacher candidates who think that social studies teachers must be culturally literate individuals do not see themselves as culturally literate individuals at a sufficient level. Based on the deficiency in the literature on cultural literacy in the field, it is recommended to conduct a similar study with social studies teachers. Within the scope of teacher education, the opinions of teacher candidates and teachers from different branches on cultural literacy should also be examined.

Anahtar Sözcükler: *Kültürel okuryazarlık, öğretmen adayı, sosyal bilgiler*

Keywords: *Cultural literacy, teacher candidate, social studies*

¹ Tuğba KAFADAR, Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, tugbakafadar@erciyes.edu.tr ORCID: 0000-0002-4573-9250

² Selda ŞAN, Arş Gör., Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, selda.san@ege.edu.tr ORCID: 0000-0002-8680-7491

Giriş

Toplumunu oluşturanlar hangi coğrafi ve siyasi sınırlar içerisinde olursa olsun, kendi kültüründen izler taşır ve kendi kültürünü yansıtır. Günümüzde küreselleşme ile birlikte bireyler kendi kültürünü yansıtırken bireylerin farklı kültürlerle karşılaşması da söz konusudur. Küreselleşme, farklı kültürdeki toplumlar arasında var olan sınırın kalkmasına ve farklı milletlerin bir araya gelerek kültürel çeşitlilik oluşturmaya yol açmaktadır. İçli'ye (2001) göre günümüzde küreselleşme ile gerçekleşen hızlı toplumsal değişimler, kültürler arasındaki yoğun etkileşimi de beraberinde getirmiştir. Bu yoğun etkileşim ile birlikte küreselleşme, kültür üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Zor'a (2014) göre olumsuz etkilerden kaçınabilmek için de bireyin kendi kültürünü bilmesi ve tanınması önemli bir noktayı teşkil etmektedir. Bireyin günümüz dünyasında medya ile olan sıkı ilişkisi kapsamında kültürlenme süreçleri de derin bir şekilde etkilenmektedir (Gençalp, 2019). Bu noktada da bireyin medyanın kültürlenme üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini görebilmesi için kendi kültürünü bilip tanınması faydalı olacaktır. Bunun yanı sıra iletişim halinde olduğu insanların da farklı kültürlerini bilmesi, kendi kültürünü yansıtırken farklı kültürden yansıyanları da görüp ona göre davranış sergilemesi beklenmektedir.

Kültür, insanın biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarına hizmet ederken (Smircich, 1983) toplumu geleceğe taşıyacak vasıtaları sağlar. Bu nedenle kültür, toplum için çok önemlidir (Kocadaş, 2005). Kültür, bir grubu simgeleyen belirli davranışları ve bu davranışların ardındaki sosyal gerçekliğin altında yatan görüşleri içermektedir (Ferdman, 1990). Bu görüşleri anlamak, analiz etmek ve değerlendirmek; kültürlerdeki değişimleri görebilmek ve okuyabilmek, kültür okuryazarlığı kavramının önemini ortaya koymaktadır. Toplumsal birikimlerden yararlanmak, toplumsal bilgiyi kullanmayı öğrenmek ve toplumda önemli değişimlerin gerçekleşebilmesi için bireylerin okuryazarlık becerilerine sahip olmaları gerekmektedir (Önal, 2010). Okuryazarlık türleri, temel anlamda okuma ve yazma ile ilgili olmasına rağmen çok daha farklı bakış açılarıyla çoklu okuma ve yazma becerilerini kapsamaktadır (Aşıcı, 2009). Okuryazarlık türlerinden biri olan ve 1980'li yıllarda Hirsh tarafından ilk kez kullanılan ve popülerize edilen kültürel okuryazarlık kavramı (Ochoa, McDonald & Nicholas, 2018; Naqeeb, 2012; Merryfield, 1989), bir toplumdaki bireylerin hem kendi kültürlerinin ve başka toplumların kültürel yapısını bilmesi, toplumların kültürlerine yönelik empati kurarak değerlendirmeler yapabilmesidir (Yatkın Bozkurt, Özen & Altunbay, 2020; Köksal, 2010). Köksal (2010) bu tanımlamaya ek olarak kültür(el) okuryazarlığı, bireyin kendi

kültürünü anlama ve diğer kültürlerdeki benzerlik ve farklılıkları anlayarak takdir edebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Kültürel okuryazarlık, toplumun kültürel anlayışının ortak paydasını oluşturan bilgi, beceri ve değerlerin bir bileşimidir (Merryfield, 1989; Johnson, 2014; Valfredini, 2018). Bu nedenle de “kültürel okuryazarlık, toplumsal ilişkinin oksijenidir” (Hirsch, 1987, s.19). Tanımlamalardan ortak bir tanım yapmak gerekirse kültürel okuryazarlık, toplumsal birlikteliği en iyi şekilde sağlayabilmek adına bireyin kendi kültürünü ve başka kültürleri tanıması ve kültür(ler)e uygun davranış biçimi oluşturmak için bilgi, beceri ve değerlere sahip olmasıdır.

Tarih, hukuk ve politika alanında, geçmişte, bugünde ve gelecekte var olan değişiklikleri daha iyi anlayabilmek için kültürel okuryazarlık becerilerine sahip olmak gerekmektedir (Yatkın Bozkurt, Özen & Altunbay, 2020). Bu alanlar ile kültürel okuryazarlık karşılıklı bir ilişki içerisinde. Kültürel okuryazarlığın bir boyutu olan kültürel bilgiye sahip olmayan bireyler, tarihsel olaylara yapılan göndermeleri ya da edebi imaları anlamada başarısız olabilirler (Keith, 2020). Öte yandan kültürel eserlerle ilgilenmek, bu eserleri okuyup anlamak bireylerin kültürel okuryazarlık yetkinliklerini geliştirir (Ochoa, McDonald & Nicholas, 2018). Kültürel okuryazar bir birey, bu kültürel eserlerde var olan dili anlayabilen; işaretleri görebilen, okuyabilen ve yorumlayıp değerlendirebilen bir kişidir.

Kültürel okuryazarlık tarih, edebiyat, toplum, hukuk ve politika ile yakın bir ilişkiye sahipken bu disiplinleri içeren sosyal bilgiler kapsamında vatandaşların kültürel okuryazar bir birey olarak yetişmesi çok önemlidir. Kültürel okuryazar bireyler yetiştirilmesinde rehberlik yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin/öğretmen adaylarının da bu doğrultuda kültürel okuryazar bireyler olması beklenmektedir. Naqeeb’in (2012) de belirttiği gibi öğretmenler, hedef olarak belirlenen kültürün özünü tanıtırılmalı ve kültürel okuryazarlığı geliştirmeyi amaçlayan eğitim programları; edebiyatı, tarihi, mitleri, siyaseti, dili ile her açıdan hedef kültürü öğrenmeyi amaçlamalıdır. İlgili ulusal literatür incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimi kapsamında kültürel okuryazarlık ile ilgili çalışmaların ve öğretmen/öğretmen adaylarının bu kavram ile ilgili mevcut görüşlerinin neler olduğunu araştıran olmadığı görülmektedir. Sosyal bilgiler eğitimi alanındaki 2008-2019 yılları arasındaki lisansüstü tezleri okuryazarlık becerisi başlığı altında inceleyen Güleç & Hüdavendigâr’ın (2020) çalışmasında on yedisi (17) yüksek lisans ve on dördü (14) doktora olmak üzere toplam otuz bir (31) tezde kültürel okuryazarlık başlığı altında bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Uluslararası literatürde sosyal bilgiler eğitimi kapsamında kültürel okuryazarlığı

ele alan çalışmaların çok az olduğu ancak dil ve edebiyat alanında başta olmak üzere farklı alanlarda kültürel okuryazarlıkla ilgili çalışmaların olduğu görülmektedir (Hirsh, 1987; Merryfield, 1989; Flinders, 1996; Salo Lee, 2007; Tarter & Christenbury, 2010; Köksal, 2010; Vandermeersche & Soetaert, 2011; Helms, Trejo & Fultz, 2012; Naqeeb, 2012; Johnson, 2014; Ochoa, McDonald & Nicholas, 2018; Valfredini, 2018; Ochoa & McDonald, 2019; Bal & Mete, 2019; Yatkın Bozkurt, Özen & Altunbay, 2020). Oysaki Kabapınar'a (2012) göre sosyal bilgiler, birey ve toplumu, bu iki unsur bağlamında bireylerin çevresini inceleyen bir ders/programdır. Bu nedenle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlık ile ilgili görüşlerini almak alana katkı sağlayabilecektir.

Bu araştırmanın genel amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlığa ilişkin algılarını belirlemektir. Araştırmada bu genel amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazarlık nedir?
- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazar bir bireyin özellikleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazar bir öğretmen olmanın önemi nedir?
- Sosyal bilgiler öğretmen adayları, mevcut kültürel okuryazarlık durumlarını nasıl değerlendirmektedir?

Yöntem

Bu araştırma nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar; araştırma sürecine katılan bireylerin yaşama bakış açılarını içten dışa belirleyen bir araştırma türüdür (Flick, VonKardorff & Steinke, 2004). Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlığa ilişkin görüşlerini derinliğine araştırmak için nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi Patton'a (1987) göre "*zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına imkan sağlamaktadır*" (akt., Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 107). Araştırma amaçlı örnekleme yöntemlerinden ise kolay ulaşılabilir durum örneklemesidir. Araştırmanın çalışma grubunu (f69) sosyal bilgiler eğitimi lisans programında eğitimini sürdüren 2., 3., ve 4. sınıf

öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu gösteren betimsel veriler aşağıda yer almaktadır.

<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Cinsiyet</i>		<i>f</i>
	<i>Bayan</i>	<i>Erkek</i>	
2. Sınıf	8	5	13
3. Sınıf	7	7	14
4. Sınıf	18	24	42
Toplam	33	36	69

Araştırmada katılımcılara, K1, K2, K3, olarak yer verilecektir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri görüşme yöntemi aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada görüşme yöntemine başvurulmasının nedeni, katılımcıların konu hakkındaki algılarını derinlemesine ortaya koyabilmektir. Görüşme yöntemi kullanılırken yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular araştırma kapsamı doğrultusunda önce, araştırmacılar tarafından birbirlerinden bağımsız olarak sorular oluşturmuşlardır. Sonra araştırmacılar bir araya gelerek oluşturulan soru havuzu araştırmacılar arasında tartışılarak araştırma soruları oluşturulmuştur. Araştırma soruları da uzman görüşüne sunulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruların son hali verilmiştir.

Araştırmadan elde edilen verileri ise betimsel analiz tekniği aracılığıyla analiz edilmiştir. Analiz sürecinde araştırmacılar bir araya gelerek araştırma verileri incelenmiş ve her bir soruya ilişkin kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar da ortak kategoriler altında toplanarak, frekanslarına göre sıralanıp tablolaştırılmıştır. Tablolar içinde yer alan bulgulara ilişkin, analiz sürecinde seçilen doğrudan alıntılar verilerek bulgular desteklenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlilik

Araştırmanın veri toplama süreci ve analizinin gerçekleştirilmesi sırasında ve öncesinde, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak adına birçok süreç takip edilmiştir. Araştırmanın kapsam geçerliliği kapsamında araştırmacılar öncelikle literatürü taramışlardır. Bu yolla kapsam geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın veri toplama sürecinde kullanılacak yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular araştırma kapsamına uygun olup olmadığı konusunda 2 alan uzmanı ve 2 ölçme değerlendirme olmak üzere 4 alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda görüşme formunda yer alan sorulara son

hali verilmiştir. Soruların Miles & Huberman (1994) güvenilirlik katsayısına göre; Görüş birliği: (görüş birliği + görüş ayrılığı) $(4: (4+1))= 0,80$ olarak belirlenmiştir. Bu oran araştırma sorularının yüksek güvenilirlikte olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın veri analizi sürecinde, araştırmacılardan bağımsız olarak dışarıdan bir araştırmacıya verilerin bir kısmı analiz ettirilmiş ve araştırmacılar tarafından yapılan kod ve kategorilerin doğru yapılıp yapılmadığı belirlenmiştir. Her iki analize ilişkin veriler incelenerek analizler karşılaştırmış ve analizlerin benzer olduğu görülmüştür.

Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazarlığın anlamı

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlığa ilişkin görüşlerinin belirlendiği araştırmada ulaşılan bulgular aşağıda yer almaktadır. “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazarlık nedir?” sorusuna yönelik ulaşılan bulgular Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Kültürel Okuryazarlık

<i>Kültürel okuryazarlık tanımı</i>	<i>f</i>
Kendi kültürümüzü bilmek/tanımak	11
Kültürlü olmak	8
Değerleri geçmişten geleceğe aktarmak	6
Farklı kültürleri yorumlayabilme	6
Farklı kültürleri anlama	5
Kültürel yayınları takip etmek	5
Güncel yaşamı takip etmek	4
Kendi kültürünü yaşatmak	4
Kendi kültürel değerleri hakkında farkında olmak	3
Kültürel değerleri okuyup yazabilmek	3
Kültürel etkinlikleri takip etmek	3
Kültürünü korumak	3
Günlük yaşamında bilinçli olma	2
İçinde yaşadığı toplumun değerlerine uyumlu olmak	2
Dünyada olan olaylar hakkında bilinçli olmak	1
Eleştirel okumak	1
Kültürel etkinlikleri değerlendirmek	1
Öğrendiği bilgileri sorgulamak	1
Sosyal etkileşime önem vermek	1
Farklı konularda öğrenme keşfetme isteği olması	1
Yaşadığı toplumun değerlerini bilmek	1

Tablo 1'e göre sosyal bilgiler öğretmen adayları kültürel okuryazarlık kavramını daha çok *kendi kültürümüzü iyi bilmek (f11), kültürlü olmak (f8), değerleri geçmişten geleceğe aktarmak (f6), farklı kültürleri yorumlayabilme (f6), farklı kültürleri anlama (f5), kültürel yayınları takip etmek (f5)* olarak tanımlamaktadır. Daha fazla sıklıkla tekrarlanan ifadelere bakıldığında, her ne kadar bireyin kendi kültürüne yönelik bir okuryazarlık tanımı yapılmış olsa da farklı kültürleri de içerisine alan bir kültürel okuryazarlık tanımı yapan katılımcıların da olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının daha az sıklıkta ise *güncel yaşamı takip etmek (f4), kendi kültürünü yaşatmak (f4), kendi kültürel değerleri hakkında farkında olmak (f3), kültürel değerleri okuyup yazabilmek (f3), kültürel etkinlikleri takip etmek (f3), kültürünü korumak (f3), günlük yaşamında bilinçli olma (f2), içinde yaşadığı toplumun değerlerine uyumlu olmak (f2), dünyada olan olaylar hakkında bilinçli olmak (f1), eleştirel okumak (f1), kültürel etkinlikleri değerlendirmek (f1), öğrendiği bilgileri sorgulamak (f1), sosyal etkileşime önem vermek (f1), farklı konularda öğrenme keşfetme isteği olması (f1) ve yaşadığı toplumun değerlerini bilmek (f1)* olarak tanımladıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğu kültürel okuryazarlığı beceri boyutunda tanımladığı tablo 1'den görülmektedir. K16 kültürel okuryazarlığı daha çok bir beceri olarak tanımlarken kültürü, kültüre ait değerleri, düşünceleri, gelenek ve görenekleri anlamak, yorumlamak olarak tanımlamıştır: *“Kültürel okuryazarlık bence bir kültürü anlamayı yorumlamayı ifade eder. Nasıl bir kitabı elimize aldığımızda okuyabiliyorsak kültürel okurlukta bir toplumun değerlerini, yaşam biçimini, anlayışını, düşüncelerini, geleneklerini anlayabilme ve yorumlayabilmektir.”* K7 de kültürel okuryazarlığı bireyin kendi kültürü tanıması, gelenek ve göreneklerini, inanışlarını okuyarak tanıyabilmek, kültürünü bilmek olarak tanımlamıştır: *“Kültürel okuryazarlık, kişinin çevresinde olduğu toplumun gelenek ve göreneklerine, din ve inanışlarına ait toplum olaylarını, gazete yazılarını, dergileri vs. gibi haber değeri taşıyan üniteleri okuması ve bilgi almasıdır.”*

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazar bireyin özellikleri

Tablo 2

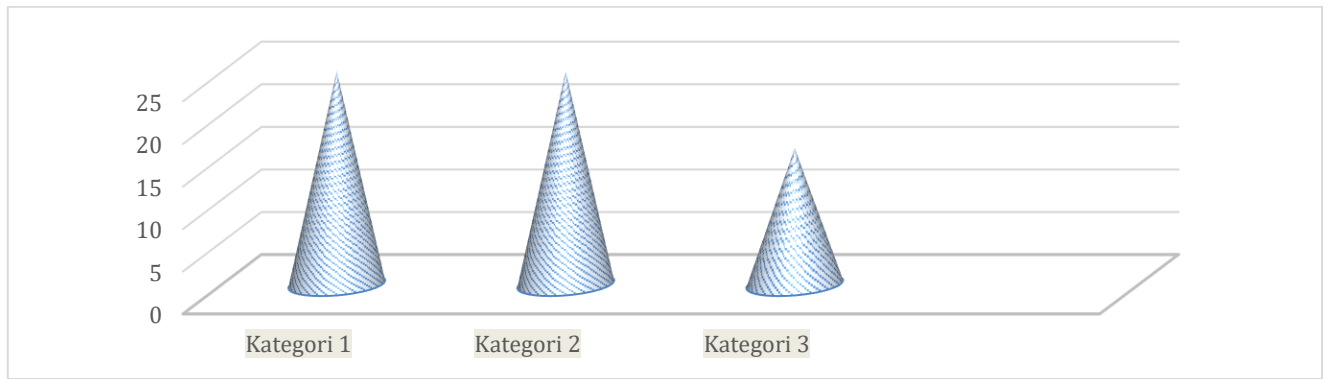
Kültürel Okuryazar Bir Bireyin Özellikleri

<i>Özellikler</i>	<i>f</i>
Genel kültüre sahip olma	15
Yenilikçi olmak	8
Okuyan bir birey olma	8
Araştıran bir birey olma	7
Eleştirel bir birey olma	7
Kendi kültürünü iyi bilen bir birey olma	6
Farklı düşüncelere saygılı birey olma	5
Merak etme duygusuna sahip birey olma	5
Yorum yapma becerisi gelişmiş birey olma	5
Bilinçli bir birey olma	3
Farkındalığı yüksek birey olma	3
Kültürünü koruyan bir birey olma	3
Açık görüşlü bir birey olma	2
Bilimsel bir birey olma	2
Duyarlı bir birey olma	2
Entelektüel bir birey olma	2
Geniş bir dünya görüşüne hâkim bir birey olma	2
Güncel olayları takip eden bir birey olma	2
Kendi kültürüne ayak uyduran bir birey olma	2
Kültürel etkinlikleri takip eden bir birey olma	2
Ne istediğini bilen bir birey olma	2
Önyargısız bir birey olma	2
Bilgiye açık bir birey olma	1
Diline/geçmişine saygılı bir birey olma	1
Gelenek ve göreneklerini yaşatan bir birey olma	1
Gerçekçi bir birey olma	1
Hoşgörülü bir birey olma	1
Hümanist bir birey olma	1
Kültürel yozlaşmalara direnç gösteren bir birey olma	1
Sorumluluk sahibi bir birey olma	1
Tarafsız bir birey olma	1
Uyum sağlayan bir birey olma	1
Yaşadığı toplumun maddi manevi öğelerini benimseyen bir birey olma	1

Tablo 2'ye göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazar bir bireyin özellikleri daha çok *genel kültüre sahip olma (f15)*, *yenilikçi olmak (f8)*, *okuyan bir birey olma (f8)*, *araştıran bir birey olma (f7)*, *eleştiren bir birey olma (f7)*, *kendi kültürünü iyi bilen bir birey olma (f6)*, *farklı düşüncelere saygılı bir birey olma (f5)*, *merak etme duygusuna sahip bir birey olma (f5)*, *yorum yapma becerisi gelişmiş bir birey olma (f5)* olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra daha az sıklıkta ise kültürel okuryazar bireyin özellikleri *bilinçli bir birey olma (f3)*, *farkındalığı yüksek bir birey olma (f3)*, *kültürünü koruyan bir birey olma (f3)*, *açık görüşlü bir birey olma (f2)*, *bilimsel bir birey olma (f2)*, *duyarlı bir birey olma (f2)*, *entelektüel bir birey olma (f2)*, *geniş bir dünya görüşüne*

hâkim bir birey olma (f2), güncel olayları takip eden bir birey olma (f2), kendi kültürüne ayak uyduran bir birey olma (f2), kültürel etkinlikleri takip eden bir birey olma (f2), ne istediğini bilen bir birey olma (f2), önyargısız bir birey olma (f2) bilgiye açık bir birey olma (f1), diline/geçmişine saygılı bir birey olma (f1), gelenek ve göreneklerini yaşatan bir birey olma (f1), gerçekçi bir birey olma (f1), hoşgörülü bir birey olma (f1), hümanist bir birey olma (f1), kültürel yozlaşmalara direnç gösteren bir birey olma (f1), sorumluluk sahibi bir birey olma (f1), tarafsız bir birey olma (f1), uyum sağlayan bir birey olma (f1) veya yaşadığı toplumun maddi manevi öğelerini benimseyen bir birey olma (f1) olarak belirtildiği görülmektedir. K4 kültürel okuryazar bir bireyin kendi toplumunda genel kültüre sahip olması gerektiğini belirterek kültürel okuyazar bireylerin kendi kültürlerini ve toplumunu tanıyan, koruyan ve kültürüne uygun bir şekilde davranış sergileyen özellikte olduğunu belirtmektedir: “(...) İçinde yaşadığımız toplumun kültürünü tanımak, kültüre uygun davranışlarda bulunmak ve kültürün önemini bilerek onu korumak (...)”. Kültürel okuryazar bireyin özelliklerini beceri ve değer üzerinden belirten K2, eleştirme ve yorumlama, yaratıcılık becerisi ile yeni fikirlere açık olma, kültüre sahip çıkma değeri üzerinde durmuştur: “Kültürel okuryazar bir bireyin özellikleri şu şekildedir; Eleştirel, kültürüne sahip çıkan, yorum gücü olan ve yeni fikirlere ve düşüncelere açık olan bireydir.” K8 de yorumlama becerisi, merak duyma değeri ve bilgi boyutu ile kültürel okuryazar bir bireyin özelliklerini şu şekilde ifade etmiştir: “Kültürel bir okuryazar bir bireyin özellikleri de geniş bir bilgiye sahip, farklı konulara yorum yapabilen, meraklı bireylerdir.”

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre mevcut kültürel okuryazarlık durumları

Şekil 1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre mevcut kültürel okuryazarlık durumları

Şekil 1'e bakıldığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kendi kültürel okuryazarlık durumuna yönelik düşünceleri dikkat çekmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından 25'i kendilerini kültürel okuryazar görmekteyken (Kategori 1) katılımcıların 25'i (Kategori 2) kendilerini kültürel

okuryazar olarak görmemektedir. Katılımcıların 16'sı (Kategori 3) ise kendilerini kısmen kültürel okuryazar görmektedir. Bu durum sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kendilerini çok fazla kültürel okuryazar olarak görmediğini göstermektedir.

Tablo 3

Kendilerini Kültürel Okuryazar Bir Birey Olarak Gören Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Gerekçeleri

<i>Nedenleri</i>	<i>f</i>
Kültürümü tanımak	5
Farklı türden yayınlar okumak	3
Araştırmacı olmak	2
Bilinçli olmak	2
Genel kültür sahibi bireyler olmak	1
Güncel olayları takip etmek	1
İçinde bulunan toplumun değerlerinin bilincinde olmak	1
İçinde bulunduğu toplumun ahlak kurallarının bilincinde olmak	1
Farklı kültürlerden kendisine uygun olanları benimseyip günlük yaşamına yansıtma	1
Farklı ülkelerin gündemini takip etmek	1
Farklı ülkelerin sanat anlayışını takip etmek	1
Kendi tarihini iyi tanımak	1
Kültürel etkinlikleri takip etmek	1
Kültürünün kaybolmaması için üzerime düşeni yapıyorum/kültürel sorumluluk	1
Kültürel yayınlara önem vermek	1
Lisans derslerinde alınan derslerin gelişime yol açması	1
Merak eden bir birey olmak	1
Milli kültürü korumak	1
Milli kültürü geliştirmeye çalışmak	1
Sosyal olmak	1
Yorum yapabilmek	1

Tablo 3'e göre kendini kültürel okuryazar olarak gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının en sık tekrarlanan gerekçeleri şunlardır: *Kültürümü tanımak (f5)*, *farklı türden yayınlar okumak (f3)*, *araştırmacı olmak (f2)*, *bilinçli olmak (f2)*. En az sıklıkta tekrarlanan gerekçeler ise *genel kültür sahibi bireyler olmak (f1)*, *güncel olayları takip etmek (f1)*, *içinde bulunan toplumun değerlerinin bilincinde olmak (f1)*, *içinde bulunduğu toplumun ahlak kurallarının bilincinde olmak (f1)*, *farklı kültürlerden kendisine uygun olanları benimseyip günlük yaşamına yansıtma (f1)*, *farklı ülkelerin gündemini takip etmek (f1)*, *farklı ülkelerin sanat anlayışını takip etmek (f1)*, *kendi tarihini iyi tanımak (f1)*, *kültürel etkinlikleri takip etmek (f1)*, *kültürünün kaybolmaması için üzerime düşeni yapıyorum/kültürel sorumluluk (f1)*, *kültürel yayınlara önem vermek (f1)*, *lisans derslerinde alınan derslerin gelişime yol açması (f1)*, *merak eden bir birey olmak (f1)*, *milli kültürü korumak (f1)*, *sosyal olmak (f1)* ve *yorum yapabilmek (f1)* olarak belirtilmiştir. Kendini kültürel okuryazar olarak

gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlık durumlarını daha çok kendi kültürleri ile sınırlandırdıkları ve daha çok beceri üzerinde durdukları görülmektedir.

Kültürünü tanıdığı ve farklı kültürlerden kendikültürünü bozabilecek etkileri kabul etmediği ve kültürel yozlaşmaya karşı sorumluluk aldığı için kendisini kültürel okuryazar olarak gören K7 şu görüşleri belirtmiştir: “*Evet düşünüyorum. Çünkü içinde yaşadığım toplumun kültürünü tanıyorum. Kültürümüzle uygun düşmeyen, dış kültürlerin etkilerini kabul etmiyor ve kültürümüze dahil olup asimilasyon ve yozlaşmaya sebep olmaması için üzerime düşenleri yapıyorum.*” K4 kültürel okuryazarlığın daha çok okuma becerisi üzerinde durarak kültürel yayınları okuyup kültürel yelpazesini genişletmeye çalıştığı için kültürel okuryazar olduğunu düşünmektedir: “*Kesinlikle düşünüyorum. Çünkü sosyal hayata, kültürel yayınlara önem veririm ve takip ederim. Kültürel yelpazemi genişletmeyi amaçlarım.*” Yalnızca K22 farklı kültürler üzerinde durarak kendisinin kültürel okuryazar olduğunu belirtmiştir: “*Evet düşünüyorum. Farklı kültürleri anlayıp, yorumlayabiliyorum bana uygun gelenleri benimseyip hayatıma yerleştirebiliyorum. Sadece Türkiye’deki değil birçok ülkenin gündemini, sanatını, müziğini takip ediyorum.*” K22 bu ifadeleri ile farklı kültürleri anlama, yorumlama, sanat ve müziği takip edebilme becerisine, farklı kültürlerden kendi kültürü ile uyumlu olabilecek kültürü de benimseme değerine sahip olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 4

Kendilerini Kısmen Kültürel Okuryazar Bir Birey Olarak Gören Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Gerekçeleri

<i>Nedenleri</i>	<i>f</i>
Çeşitli alanlarda kitaplar okuyor olmak	2
Farklı kültürlerden gelen insanlarla iletişime geçiyor olmak	2
Farklı kültürel ortamlarda bulunuyor olmak	1
Farklı kültürlerarasındaki farklılık/benzerlikleri keşfedip hayata uyguluyor olmak	1
İçerisinde bulunduğu toplumun değer yargılarını biliyor olmak	1
Kültürel öğelere değer veriyor olmak	1
Sinemayla uğraşıyor olmak	1
Ülkenin kültürel meselelerine ilgi duyarak bunlarla ilgili yayınları takip ediyor olmak	1
Yaşadığı toplumun eserlerine ilgi duymak/merak ediyor ve takip ediyor olmak	1

Tablo 4’e göre kendilerini kısmen kültürel okuryazar gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının nedenleri çok çeşitli alanlarda kitaplar okuyor olmak (f2), farklı kültürlerden gelen insanlarla iletişime geçiyor olmak (f2), farklı kültürel ortamlarda bulunuyor olmak (f1), farklı

kültürlerarasındaki farklılıkları/benzerlikleri keşfediyor/hayata uyguluyor olmak (f1), içerisinde bulunduğu toplumun değer yargılarını biliyor olmak (f1), kültürel öğelere değer veriyor olmak (f1), sinemayla uğraşılıyor olmak (f1), ülke meselelerine ilgi duyarak bunlarla ilgili yayınları takip ediyor olmak (f1) ve yaşadığı toplumun eserlerine ilgi duymak/merak ediyor ve takip ediyor olmak (f1) olarak tespit edilmiştir.

Kendilerini kısmen kültürel okuryazar gören sosyal bilgiler öğretmen adayları, kültürleri yansıtan farklı alanlardaki kitapları/yayınları okuma ve takip etme, farklı kültürdeki insanlarla iletişim kurma ve kültürlerarası benzerlikleri keşfetme ve sosyal katılım sağlama (günlük yaşamda uygulama) becerisine; sanata, kültüre ve kültürel eserlere ilgi duyma değerlerine sahip oldukları gerekçeler arasında belirtmişlerdir. K3 farklı kültürdeki insanlarla iletişim kurabildiğini, kültürler arası benzerlik ve farklılıkları keşfedebildiğini ve bunu sosyal yaşamına yansıtılabildiğini gerekçe sunarak kendisini kısmen kültürel okuryazar birey olarak gördüğünü belirtmiştir: “*En azından, bunun için çaba harcadığımı söyleyebilirim. Benim bulunduğum kültüre ait olmayan, bireylerle de iletişim kurmayı seviyor ve bunu başarabildiğimi düşünüyorum. Farklılıkları, benzerliklerini keşfetmek, bunu hayatıma uygulamak ve insan ilişkilerine yansıtmak hayatımdaki renkleri artırarak aynı oranda, sosyalliği de arttırmamı sağlıyor.*” K12 de farklı kültürlerden insanlarla iletişim kurabilmesi, farklı ortamlarda bulunması sebebi ile kendisini kısmen kültürel okuryazar bir birey olarak gördüğünü belirtmiştir: “*Nispeten böyle olduğumu düşünüyorum. Birçok defa farklı kültür ortamlarında bulundum ve farklı kültürlerden gelen insanlarla iletişime geçtim.*”

Tablo 5

Kendilerini Kültürel Okuryazar Bir Birey Görmeyen Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Gerekçeleri

<i>Nedenleri</i>	<i>f</i>
Dünyadaki tüm kültürleri tanıma ve anlama fırsatına sahip olmamak	2
Eğitim sisteminin kültürel okuryazarlığa yeterince önem vermemesi	2
Çok az sayıda kitap okumak	1
Çok kapsamlı olan kültürün tüm alanlarına yönelik okuryazar olmamak	1
Farklı türde etkinlikleri takip etmemek	1
Farklı türden yayınları takip etmemek	1
Sadece kendi ilgi alanına odaklanmak	1

Tablo 5’e göre kendilerini kültürel okuryazar görmeyen sosyal bilgiler öğretmen adaylarının nedenleri *dünyadaki tüm kültürleri tanıma ve anlama fırsatına sahip olmamak (f2), eğitim*

sisteminin kültürel okuryazarlığa yeterince önem vermemesi (f2), çok az sayıda kitap okumak (f1), çok kapsamlı olan kültürün tüm alanlarına yönelik kültürel okuryazar olmamak(f1), farklı türde etkinlikleri takip etmemek (f1), farklı türden yayınları takip etmemek (f1) ve sadece kendi ilgi alanına odaklanmak (f1) şeklinde belirtilmiştir.

Kendilerini kültürel okuryazar olarak görmeyen sosyal bilgiler öğretmen adayları bu durumun gerekçesini dünyadaki bütün kültürleri tanıma ve anlama imkanından yoksun olmaları, kültürün farklı alanlarının tümüne yönelik bir okuryazarlığa sahip olmayıp bu alanlara yönelik etkinlikleri ve yayınları takip edememeyi, yalnızca kendi ilgi alanlarına yönelme olarak belirtmişlerdir. Kendilerinin elinde olmayan gerekçeler noktasında ise aldıkları eğitimin kültürel okuryazarlık kavramına yer vermemesini belirttikleri görülmektedir. K3 kültürün çok kapsamlı olduğunu ve farklı kültürel alanların tümüne yönelik bir kültürel okuryazar olmadığını belirtmiştir: “Hayır düşünmüyorum. Çünkü kültür denilince işin içine birçok alan girmekte ve ben bu alanların hepsinin okuryazarı değilim.” K5 de kendisini kültürel okuryazar bir birey olarak görmemesinin sebepleri olarak kitap okumamak, sanat ve edebiyata yönelik etkinlikleri takip edememek olarak belirtmiştir: “Hayır. Çünkü sadece bir kitap bitirebiliyorum. Bu da benim için çok kötü bir oran. Gündemde olan yazarları şairleri kitapları takip edemiyorum. Kendimi geliştirmek adına bir yazarın yeni çıkan kitabı üzerine düzenlediği konferanslara çok az katılıyorum.”

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazar bir öğretmen olmanın gerekliliği

Tablo 6

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kültürel Okuryazar Olması Gerektiğinin Gerekçeleri

<i>Nedenleri</i>	<i>f</i>
Sosyal bilgilerin kültür aktaran bir ders olması	11
Sosyal bilgilerin farklı disiplinleri barındırması	11
Sosyal bilgilerin hayat ile iç içe bir ders olması	8
Sosyal bilgilerin bireyi topluma kazandırmayı amaçlaması	7
Sosyal bilgiler dersinin amacının kültürel okuryazarlık olması	5
Öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumun kültürel öğelerini bilmesi gerektiği	2
Öğrencilerin dünya vatandaşı bir birey olmalarını sağlaması	1
Öğrencilerin etkili bir kültürel birikime sahip olması gerektiği	1

Tablo 6’ya göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel okuryazar olması gerektiğine yönelik öğretmen adaylarının en sık tekrarlanan gerekçeleri; *sosyal bilgiler kültür aktaran bir ders olması*

(f11), sosyal bilgilerin farklı disiplinleri barındırması (f11) sosyal bilgiler hayat ile iç içe bir ders olması (f8), sosyal bilgilerin bireyi topluma kazandırmayı amaçlaması (f7), sosyal bilgiler dersinin amacının kültürel okuryazarlık olması (f5)'dir. Daha az sıklıkla tekrarlanan gereçler ise öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumun kültürel öğelerini bilmesi gerektiği (f2), öğrencilerin dünya vatandaşı bir birey olmalarını sağlaması (f1) ve öğrencilerin etkili bir kültürel birikime sahip olması gerektiği (f1)'dir.

Kültürel okuryazarlık beceri ve değerlerini kazandırma noktasında önemli olan sosyal bilgiler dersini kültür aktarımı gerçekleştiren bir alan olarak gören K5, böylesi bir dersin kazandımlarının edinilmesini sağlayacak öğretmenin de kesinlikle kültürel okuryazar bir birey olması gerektiğini belirtmektedir: “Kesinlikle olmalıdır. Sosyal bilgiler zaten bir nevi kültür aktarımı yapan bir alandır ve bir öğretmen adayının bu konu özelinde kesinlikle bir okuryazar sıfatına sahip olması gerekir.” K1 de yaşadığı toplumun kültürüne uygun vatandaşlar yetiştirmeyi amaç edinmesi gereken sosyal bilgiler öğretmenin bu kültüre yönelik okuryazar olması gerektiğini belirtmiştir: “Evet olmalıdır. Çünkü sosyal bilgiler öğretmenlerinin amacı içinde yaşanılan toplumun kurallarına, örflerine kültürüne uygun ve sağlıklı davranışlarda bulunan bireyler yetiştirmektir. Bu sebeple sosyal bilgiler öğretmen adayları kültürel okuryazarı olmalıdır.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlığa ilişkin algılarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada ulaşılan sonuçlar şunlardır: Kendilerini yeterince kültürel okuryazar görmeyen sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlık kavramını daha çok “*bireyin kendi kültürü*” çerçevesinde tanımladığı sonucuna ulaşılmıştır. Kültürel okuryazarlık bireyin kendi kültürünü bilerek ve tanıyarak yaşaması önemlidir (Zor, 2014) ancak tek başına yeterli değildir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazarlık daha çok kendi kültürünü iyi bilmek, kendi kültürel değerlerine sahip olup kültürünü korumak ve yaşatmak, kültürel değerlerini geleceğe aktarabilmek, farklı kültürleri takip etmek, anlamak, yorumlamak olarak tanımlanmaktadır. Öğretmen adaylarının tanımlamalarında kendi değerlerini koruyup kollayarak geleceğe taşıyabilme üzerinde durduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kocadaş (2005) toplumu geleceğe taşıyacak vasıtaların kültür tarafından sağlandığını belirtmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının

tanımlamalarına bakıldığında kültürel okuryazarlığın bilgi, beceri ya da değerler boyutu ile tanımlandığı sonucuna da ulaşılmıştır. Kültürel okuryazarlık toplumlara ait olan kültürü oluşturan bilgi, beceri ve değerlerin bir bileşimidir (Valfredini, 2018; Ochoa, McDonald & Nicholas, 2018; Johnson, 2014; Merryfield, 1989). Küreselleşen dünyada, farklı kültürlere çok fazla maruz kalınmasına rağmen farklı kültürleri tanımak ve bu kültürleri anlayabilmek noktasında ise kültürel okuryazarlığın çok az öğretmen adayı tarafından tanımlandığı ya da anlamlandırıldığı sonucuna da ulaşılmıştır. Oysa kültürel okuryazarlık, bireylerin kendi kültürlerinin yanı sıra iletişim halinde olduğu farklı kültürleri de bilmesi, tanınması, empatik bir yaklaşım ile değerlendirmelerde bulunmasıdır (Yatkın Bozkurt, Özen & Altunbay, 2020; Köksal, 2010). Hatta Köksal (2010) yaptığı araştırmada, tarih öğretiminde kültürel okuryazarlığa yer verilirken kültürlerin ulusal ve uluslararası bağlamda ele alınması gerektiğini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları kültürel okuryazar bireylerin özelliklerini bilgiden ziyade değerler ve özellikle de beceriler üzerinde durarak belirtmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazar bireyde en fazla olması gereken özellikler; genel kültürlü olmak, yenilikçi olmak, okumak, araştırmak, eleştirebilmektir. Valfredini (2018) de yaptığı araştırma sonucunda kültürel okuryazarlığı yalnızca bilgi boyutunda değil, bilginin kullanımı ve sürece eleştirel bir şekilde katılma açısından da ele alınması gerektiğini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler öğretmenleri kültürel okuryazar olmalıdır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre; sosyal bilgiler; kültürünü aktaran bir ders olduğu, farklı disiplinleri içerdiği, bireyin içinde bulunduğu hayat ile çok yakın bir ilişki içerisinde olup bireyi topluma kazandırmayı amaçladığı, kültür okuryazarlık sosyal bilgilerin amaçları arasında yer aldığı için sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel okuryazar bireyler olması gerektiğini düşünmektedirler. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu doğrultudaki görüşleri kültürel okuryazarlık kavramını ilk kullanan ve popüler hale getiren Hirsh (1987) tarafından belirtilen “*kültürel okuryazarlık sosyal ilişkilerin oksijenidir*” ifadesi ile uyusmaktadır. Bunun yanı sıra sosyal bilgiler tarihten coğrafyaya, politikadan hukuka, edebiyattan sanata disiplinlerarası ve çok disiplinli bir anlayışa sahiptir. İlgili çalışmalarda da kültürel okuryazarlık karşılıklı bir ilişki içerisinde olan bu disiplinlerde gerçekleşen değişiklikleri anlayabilmek, kültürel bilgiye sahip olmak, tarihsel olaylara yapılan göndermeleri anlamak, edebi imaları görebilmek adına bireylerin kültürel okuryazar bireyler

olması beklenmektedir (Yatkın Bozkurt, Özen & Altunbay, 2020; Keith, 2020; Ochoa, McDonald & Nicholas, 2018).

Mevcut kültürel okuryazarlık durumunu değerlendiren altmış dokuz (69) sosyal bilgiler öğretmen adayından yirmi beşi (25) kendisini kültürel okuryazar bir birey olarak tanımlarken on altısı (16) kendisini kısmen okuryazar bir birey olarak tanımlamıştır. Ancak araştırmada küçümsenmeyecek sayıda öğretmen adayının (f25) kendisini kültürel okuryazar bir birey olarak tanımlamadığı sonucuna da ulaşılmıştır. Kendisini kültürel okuryazar olarak tanımlayan öğretmen adaylarının gerekçeleri arasında daha çok kendi kültürünü tanıma, farklı türlerden yayınlar okuma, araştırmacı ve bilinçli olma ifadeleri yer almaktadır. Kendilerini kısmen kültürel okuryazar gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gerekçeleri daha çok farklı alanlara ait kitaplar okuma, farklı kültürlerden gelen insanlarla iletişime geçme olarak belirtilmiştir. Kendilerini kültürel okuryazar bir birey olarak görmeyen sosyal bilgiler öğretmen adayları dünyadaki tüm kültürleri tanıyıp anlama fırsatı olmadığı, eğitim sistemi içerisinde kültürel okuryazarlığı geliştirmeye yeterince önem vermediği, ilgi alanı içerisinde olmadığı, kitap okumadığı, farklı türde etkinlik ve yayınları takip edemediği gerekçelerini belirtmektedir. Merryfield (1989) kültürel okuryazarlığı Afrika'daki sosyal bilgiler öğretim programında ele almış ve sonuç olarak kültürel okuryazarlığın ulusal gelişimde önemli bir role sahip olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle sosyal bilgiler başta olmak üzere pek çok öğretmen eğitimi programında da kültürel okuryazarlığa yer verilmesi, ulusal ve uluslararası gelişime yardımcı olabilir. Ancak ulusal literatüre bakıldığında Sosyal bilgiler eğitiminde 2008-2019 yılları arasındaki otuz bir (31) okuryazarlık ile ilgili tezde öğretmen eğitimi de dahil olmak üzere kültürel okuryazarlık başlığı altında bir çalışmanın olmadığı görülmektedir (Güleç & Hüdavendigâr, 2020). Uluslararası literatürde herhangi bir alan sınırlaması yapılmadan kültürel okuryazarlık ile ilgili çalışmalar incelendiğinde Ochoa, McDonald & Nicholas (2018) kültürel okuryazarlık ile ilgili çalışmaların varlığı gittikçe artsa da yükseköğretimde kültürel okuryazarlığın nasıl öğretileceği noktasında çok az çalışma olduğunu belirtmektedir. Öğretmenler okuryazarlığın içerdiği kültürel formlar ve öğrenciler üzerinde etkili olan farklı kültürel etkiler konusunda eğitimi olmalıdır (Ferdman, 1990). Öğretmenler, hedef olarak belirlenen kültürün özünü tanıtırılmalı ve kültürel okuryazarlığı geliştirmeyi amaçlayan eğitim programları; edebiyatı, tarihi, mitleri, siyaseti, dili ile her açıdan hedef kültürü öğrenmeyi amaçlamalıdır (Naqeeb, 2012). Okullar/üniversiteler, öğrencilerin kültürel okuryazarlıklarını geliştirmeye imkân tanıyan fırsatlar sunmalıdır (Hirsh, 2016'dan akt. Keith, 2020).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler:

Alanda kültürel okuryazarlık ile ilgili literatürdeki eksikliğe istinaden benzer bir çalışma sosyal bilgiler öğretmenleri ile de yapılabilir. Öğretmen eğitimi kapsamında hatta Türkçe, edebiyat, sınıf öğretmenliği gibi farklı branşlardan öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin de kültürel okuryazarlığa ilişkin görüşleri incelenebilir.

Araştırma sonucunda katılımcıların neredeyse yarısı kendisini tam bir kültürel okuryazar birey olarak tanımlamamakta ve kültürel okuryazarlık kavramını tam anlamı ile tanımlayamamaktadır. Bu sonuca dayanarak lisans düzeyinde kültürel okuryazarlığın iyi bir şekilde anlaşılması ve öğrenilmesi için çoklu okuryazarlık içerisinde ya da doğrudan mevcut ilgili derslerde kültürel okuryazarlık ile ilgili konulara ve uygulamalı etkinliklere yer verilmesi önerilmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlık düzeylerini geliştirmeyi amaçlayan eylem araştırmasına yönelik çalışmalar da yapılması da önerilmektedir.

Kaynakça

- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Bal, M. & Mete, F. (2019). Cultural literacy in mother tongue education: An action research. *Qualitative Research in Education*, 8(2), 215-244.
- Ferdman, B. M. (1990). Literacy and cultural identity. *Harvard Educational Review*, 60 (2), 181-204.
- Flick, U., Von Kardorff, E., & Steinke, I. (2004). What is qualitative research? An introduction to the field. U. Flick, E. Von Kardoff & I. Steinke, (Eds.), *A Companion to Qualitative Research* (pp. 3-11). Sage Publishing.
- Flinders, D. J. (1996). Teaching for cultural literacy: A curriculum study. *Journal of Curriculum and Supervision*, 11(4), 351-366.
- Gençalp, H. (2019). Görsel kültür, çoklu okuryazarlık ve çoklu biçimlilik bağlamında sosyal medya iletileri. *Global Media Journal TR Edition*, 10(19), 52-75.
- Güleç, S. & Hüdavendigâr, M. N. (2020). Sosyal bilgiler eğitimi alanında okuryazarlık becerisi başlığında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *International Journal of Humanities and Research*, 4 (3), 24-36.

- Hirsh, E. D. (1987). *Cultural literacy: What every Americans need to know*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Helms, R. G., Trejo, C., & Fultz, R. (2012). Global and cultural and literacy. *Journal of International Diversity*, 1, 39-47.
- İçli, G. (2001). Küreselleşme ve kültür. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 163-172.
- Johnson, P. C. (2014). Cultural literacy, cosmopolitanism and tourism research. *Annals of Tourism Research*, 44, 255-269.
- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan uygulamaya hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Keith, A. M. (2020). *Implementing a scripted literacy curriculum: A Culturally Responsive Approach*. Dissertation of PhD. University of Washington.
- Kocadaş, B. (2005). Kültür ve medya. *Bilig*, (34), 1-13.
- Köksal H. (2010). Türkiye’de tarih öğretimi tartışmalar ve tarih öğretiminde kültür okuryazarlığı. Kenan Çayır (Ed.). *Eğitim, çatışma ve toplumsal barış. Türkiye’den ve dünyadan örnekler*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Merryfield, M. M. (1989). *Cultural literacy and African education*. Annual Conferance of the African Studies Association, Atlanta.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications.
- Naqeeb, H. (2012). Prometing culturel literacy in the EFL classroom. *Global Advanced Research Journal of Educational Research and Reviews*, 1(4), 41-46.
- Ochoa, G. G. & McDonald, S. (2019). Destabilisation and cultural literacy. *Intercultural Education*.
- Ochoa, G. G., McDonald, S. & Nicholas, M. (2018). Open-space learning techniques to teach cultural literacy. *Open Cultural LiteracyStudies*, 2(1), 510-519.
- Oğuz, E. S. (2011). Toplum bilimlerinde kültür kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28 (2).
- Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. *Bilgi dünyası*, 11(1), 101-12.
- Salo Lee, L. (2007). Towards cultural literacy. Taina Kaiovola & Monica Melen Paaso (Eds) *Education for global responsibility- Finnish perspectives*. Finland: Ministry of Education.

- Smircich, L. (1983). Concepts of culture and organizational analysis. *Administrative Science Quarterly*, 28 (3), 339-358.
- Tarter, M. A. & Christenbury, L. (2010). The cultural literacy movement: Content wars in the social studies and english. *The Teacher Educator*, 24 (4), 15-20.
- Valfredini, A. (2018). Devoloping cultural literacy: The contrastive study of TV advertisement. *The Journal and Language and Teaching Technology*, 1, 1-14.
- Vandermeersche, G. & Soetaert, R. (2011). Intermediality as cultural literacy and teaching the graphic novel. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*, 13 (3).
- Yatkın Bozkurt, Ş., Özen, F. & Altunbay, M. (2020). Küreselleşme, kültürel etkileşim, kültürel okuryazarlık ve eğitim. Mustafa Güçlü (Ed.). *Eğitim Antropolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. ed.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zor, A. (2014). Kültürel okuryazarlık açısından görsel sanatlar dersinin önemi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 1-13.

Extended Abstract

Introduction & Purpose

Regardless of the geographical and political boundaries of members of societies, they bear traces of their own culture and reflect their own culture. Nowadays, with globalization, while individuals reflect their own culture, it is also possible for individuals to encounter different cultures. Cultural literacy is the individual's knowledge, skills and values to recognize her/his own culture and other cultures and to create the appropriate behavior for the culture (s) in order to ensure social cohesion in the best way. While cultural literacy has a close relationship with history, literature, society, law and politics, it is very important for citizens to grow up as cultural literate individuals within the scope of social studies that include these disciplines. It is expected that social studies teachers / teacher candidates who guide in raising cultural literate individuals will be cultural literate individuals in this direction. The aim of this study is to determine the views of social studies teacher candidates on cultural literacy. For this purpose, the research questions are as follows:

1. What is cultural literacy according to social studies teacher candidates?
2. What are the characteristics of a cultural literate individual according to social studies teacher candidates?

3. What is the importance of being a cultural literate teacher according to social studies teacher candidates?
4. How do social studies teacher candidates evaluate their current cultural literacy situation?

Method

The research was designed according to the qualitative research method. The aim of this research is to determine the opinions of social studies teacher candidates about the concept of cultural literacy. Participants of the study were determined using convenience sampling from purposeful sampling methods. The study group consists of 69 students who are studying in the 2nd, 3rd and 4th grades in the social studies education undergraduate program. The data of the research were collected through the interview method. While using the interview method, a semi-structured interview form was used. The data obtained from the research were analyzed through the descriptive analysis technique.

Findings

Social studies teacher candidates defined the concept of cultural literacy as knowing our own culture well (f11), being cultured (f8), transferring values from the past to the future (f6), and being able to interpret different cultures (f6). Then, respectively, to understand different cultures (f5), to follow cultural publications (f5). According to social studies teacher candidates, the characteristics of a cultural literate individual are mostly to have a general culture (f15), to be innovative (f8), to be an individual who reads (f8), to be a researcher (f7), to be a critical individual (f7), Being an individual who knows his own culture well (f6), being an individual who respects different thoughts (f5), being an individual with a sense of wonder (f5), being an individual with a developed interpretation skill (f5). 25 of the social studies teacher candidates consider themselves culturally literate. 16 of the participants consider themselves partially cultural literate. 25 of the participants do not consider themselves cultural literate. The reasons of social studies teacher candidates who consider themselves to be cultural literate are mostly; to know my culture (f5), to read different types of publications (f3), to be a researcher (f2), to be conscious (f2). The reasons of social studies teacher candidates who do not consider themselves cultural literate are not having the opportunity to know and understand all the cultures in the world (f2), and the education system does not give enough importance to cultural literacy (f2).

Results, Discussion & Conclusion

As a result of the research, it was determined that social studies teacher candidates defined the concept of cultural literacy in the context of their "own culture". Social studies teacher candidates describe the characteristics of culturally literate individuals as values and especially skills rather than knowledge.

According to social studies teacher candidates, social studies teachers should have cultural literacy. Because social studies is a course that conveys culture, aims at cultural literacy and aims to bring the individual into the society in a very close relationship with the life of the individual. Social studies has an interdisciplinary and multidisciplinary understanding from history to geography, politics to law, literature to art. In the study, it was concluded that a considerable number of pre-service teachers (25) did not define themselves as a culturally literate individual. Within the scope of teacher education, the opinions of teacher candidates and teachers from different branches on cultural literacy should also be examined. In social studies teacher education, in order to understand and learn cultural literacy well, it is recommended to include topics and practical activities related to cultural literacy in multi-literacy or related courses. It is also recommended to conduct action researches aiming to improve the cultural literacy levels of social studies teacher candidates.

ETİK BEYAN: "*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Kültürel Okuryazarlık*" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce "Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan" 26/01/2021 tarih ve 50 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. "